

TRANSITIE

Het nieuwe pensioen in potlood

11 augustus 2020

Anderhalf biljoen euro aan pensioenvermogen gaat de komende jaren over naar het nieuwe pensioenstelsel. Hoe verloopt zo'n transitie?

Tussen 2022 en 2026 gaat het pensioenstelsel geheel op de schop. Nu nog krijgen de meeste werknemers en gepensioneerden een min of meer zeker pensioen, dat afhangt van de hoogte van het salaris en het aantal gewerkte jaren.

Daarvoor in de plaats komt een onzeker pensioen, dat afhangt van inleg en beleggingsrendement. Aanspraken op het collectieve pensioenvermogen verdwijnen. Daar komen een individuele pensioenrekening met een saldo en een 'pensioenambitie' voor terug. Dat is afgelopen juli vastgelegd in het Pensioenakkoord tussen werknemers, werkgevers en het kabinet.

<https://cdn.prod.elseone.nl/uploads/2020/06/Een-nieuwe-kijk-op-beleggen-als-pensioenvoorziening1.jpg>

Meer van Jeroen van Wensen: [iemand moet opdraaien voor de pensioentekorten. Maar wie?](https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2020/07/iemand-moet-opdraaien-voor-de-pensioentekorten-maar-wie-766999/) (<https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2020/07/iemand-moet-opdraaien-voor-de-pensioentekorten-maar-wie-766999/>)

Daarin staat ook dat een pensioenfonds wettelijk verplicht is om ‘de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig af te wegen’. Het kan niet zo zijn dat na de overgang naar het nieuwe systeem de ene groep deelnemers fors inlevert en een andere groep profiteert.

Een werknemer die een pensioen heeft opgebouwd van bijvoorbeeld 10.000 euro per jaar, moet na de overstap een goede kans hebben om nog steeds op die 10.000 euro per jaar uit te komen. Ook als het beursklimaat in de toekomst lange tijd guur is.

De ‘doorsneesystematiek’ wordt afgeschaft

Daarnaast zijn er groepen die bij de overstap financiële compensatie krijgen. Zo wordt de ‘doorsneesystematiek’ afgeschaft. Bij veel pensioenfondsen betalen de jongere deelnemers (tot ongeveer 45 jaar) voor de oudere deelnemers. Maar straks niet meer. De jongeren hebben daardoor wel gesubsidieerd, maar zullen zelf nooit subsidie ontvangen.

Naast dit soort (dure) compensatievraagstukken kampen de meeste fondsen ook met flinke tekorten. Bij pensioenfonds ABP hebben leraren en ambtenaren voor 529 miljard euro aan pensioen opgebouwd (cijfers van juni 2020). Maar het fonds heeft ‘slechts’ 451 miljard euro aan beleggingen. Dat is een tekort van 78 miljard euro. Zou het ABP nu de overstap maken, dan krijgen de deelnemers dus minder mee dan de eigenlijke waarde van hun pensioenopbouw.

De overstap zorgt voor een grote herverdeling van het pensioenvermogen. Op macroniveau gaat het om 1.450 miljard euro, en op het niveau van huishoudens om gemiddeld 180.000 euro. Het gaat dus echt ergens over.

Hieronder staat op hoofdlijnen uitgelegd hoe de huidige pensioenaanspraken de komende jaren worden omgezet naar een individuele pensioenrekening, plus de financiële consequenties daarvan voor werknemers en gepensioneerden.

Die uitleg laat zich eenvoudig samenvatten: een euro extra voor de één, betekent een euro minder voor de ander.

https://cdn.prod.elseone.nl/uploads/2020/06/IMG_GLDFEAT-e1591679049547.jpg) Lees ook: <https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2020/07/pensioenakkoord-zorgt-voor-opgeruimde-zolder-765197/>)

1. Hoofdlijnen overstap

De meest voorkomende vorm van pensioen in het huidige stelsel is de middelloonregeling. Het pensioenfonds zegt een pensioen toe aan de deelnemer, dat afhangt van het gemiddelde salaris en het aantal gewerkte jaren. Die aanspraak op dat toegezegde pensioen is voor de deelnemer een bezit, voor het pensioenfonds een schuld.

Bij de overstap naar het nieuwe stelsel gebeuren kort gezegd twee dingen. Eén: de aanspraak van de deelnemer op het pensioenfonds vervalt. Twee: het pensioenfonds maakt de waarde van die aanspraak over op een persoonlijke pensioenrekening van de deelnemer bij het pensioenfonds. Over die rekening zo meer.

2. Wat is de waarde van een pensioenaanspraak?

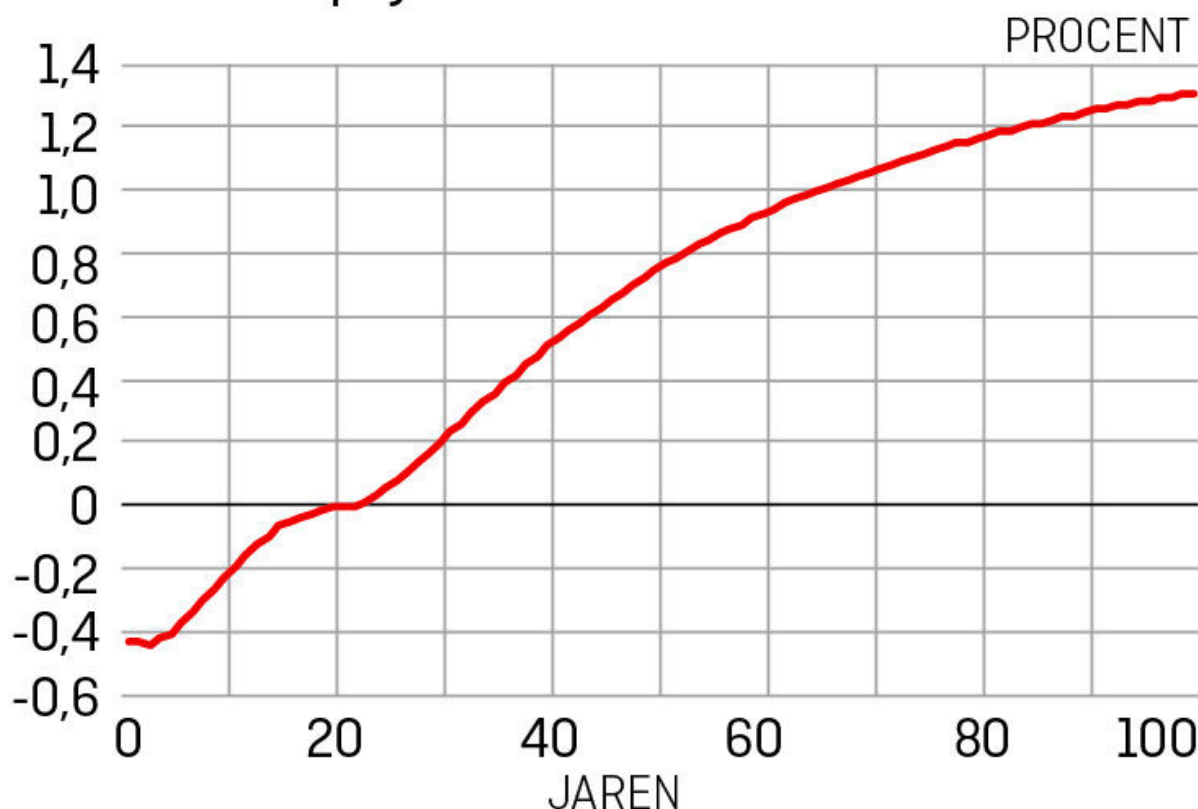
Bij het bepalen van de waarde van een pensioenaanspraak in het huidige stelsel draait het om de 'rekenrente' en de 'sterftekans.' Een voorbeeld:

Als het fonds een zeventigjarige gepensioneerde volgend jaar 110 euro moet betalen, en de rente is 10 procent, dan moet het fonds 100 euro reserveren. Na een jaar is die 100 euro aangegroeid tot 110 euro. Andersom: de huidige waarde van die 110 euro is bij 10 procent rekenrente 100 euro.

Daarnaast berekent het fonds de kans dat de zeventigjarige binnen het jaar overlijdt (en het fonds niet hoeft uit te keren). Die kans is bijvoorbeeld 1,5 procent. De zogeheten actuariële waarde komt dan uit op 98,5 euro. Dit bedrag is voor het fonds een schuld, voor de gepensioneerde een bezit.

Lage rekenrente

Voor alle looptijden

©ELSEVIER WEEKBLAD

BRON: DNB, JULI 2020

(https://cdn.prod.elseone.nl/uploads/2020/08/IMG_ECOpensioen_33_GRo.jpg)

3. Lage rekenrente

De rekenrente die fondsen gebruiken om pensioenverplichtingen te berekenen, ligt ver onder de 10 procent (zie 'Lage rekenrente'). Zo moet het fonds voor een uitkering van 100 euro over 22 jaar rekenen met 0 procent rente. De reservering is daardoor – zonder rekening te houden met de sterftkans – ook 100 euro.

Zou de rekenrente 10 procent zijn, dan had het fonds slechts 16 euro hoeven reserveren. Een lage rente maakt het pensioen dan ook erg duur. Doordat de rente al tijden laag staat, is gekozen voor een stelsel dat minder afhangt van rekenrentes maar meer draait om het werkelijke resultaat op de beurs.

4. Pensioen is veel geld waard

Een pensioenfonds moet voor een 55-jarige met een pensioenaanspraak van 10.000 euro per jaar ongeveer 150.000 euro reserveren bij de huidige rekenrente. De rekenrente kan maandelijks wijzigen, de hoogte van de reservering verandert dan ook.

5. Bij de overstap

Om bij de 55-jarige te blijven: zijn pensioenaanspraak van 10.000 euro per jaar vervalt bij de overstap naar het nieuwe stelsel. Daar komt een pensioenrekening met een eerste storting van in theorie 150.000 euro voor terug. Dat is namelijk de waarde van zijn pensioen in het huidige stelsel.

In werkelijkheid zal die 150.000 euro lager uitvallen: bijvoorbeeld door tekorten in het fonds en compensatiemaatregelen voor andere deelnemers in het fonds (een euro extra voor de één, betekent een euro minder voor de ander). Bovendien hangt de waarde ook af van de rekenrente op het moment van de overstap.

6. De persoonlijke rekening

Het pensioenfonds schrijft beleggingsresultaten bij of af op de rekening. De werkgever stort er de pensioenpremie op. Kosten komen in mindering. Gepensioneerden zien het saldo op de rekening dalen met elke uitkering. Het fonds gaat jaarlijks overzichten sturen met het pensioen dat mogelijk wordt gehaald, in slechte, mediane of gunstige scenario's (zie 'Nu en straks').

Nu en straks

Het pensioenfonds verstuurt in het huidige stelsel jaarlijks een overzicht met daarop het pensioen dat een deelnemer krijgt uitgekeerd.

In het nieuwe stelsel krijgt de deelnemer een overzicht met daarop het saldo op de pensioenrekening. En welk pensioen dat mogelijk oplevert.

leeftijd	met pensioen	Huidig stelsel jaarlijkse uitkering	Nieuw stelsel saldo op pensioenrekening	mogelijke jaarlijkse uitkering
40	vanaf 68 jaar	10.000	130.000	slecht scenario 6.000 doorsnee scenario 17.000 goed scenario 50.000
70	sinds 68 jaar	10.000	165.000	slecht scenario 8.000 doorsnee scenario 11.000 goed scenario 16.000

(<https://cdn.prod.elseone.nl/uploads/2020/08/Aantekening-2020-08-11-110512.png>)

Saldo op pensioenrekening is actuariële waarde van 10.000 euro opgebouwd ouderdomspensioen, exclusief nabestaandenpensioen. Bron: *vlakkepremie.nl*

7. Gepensioneerde de klos?

Veel pensioenfondsen kampen met grote tekorten. Daardoor moeten zij mogelijk volgend jaar – vlak voor de overstap – korten op de uitkeringen. Dat is vooral voor gepensioneerden erg vervelend. Een veel geopperd voorstel om kortingen te voorkomen, is een verhoging van de rekenrente, bijvoorbeeld naar minimaal 2 procent.

<https://cdn.prod.elseone.nl/uploads/2020/08/ANP-405764488-scaled-e1596539390542.jpg>

Van piloot tot stukadoor: [Deze pensioenleeftijd geldt voor de 'zware beroepen'](https://www.elsevierweekblad.nl/economie/achtergrond/2020/08/pensioenleeftijd-zware-beroepen-212470w/)
(<https://www.elsevierweekblad.nl/economie/achtergrond/2020/08/pensioenleeftijd-zware-beroepen-212470w/>)

De pensioenverplichtingen voor het fonds nemen af, tekorten verdwijnen, en daardoor zijn kortingen niet meer nodig.

8. Geen gratis lunch (meer)

Nu valt de discussie over de rekenrente, en of die hoger of lager zou moeten zijn, in de categorie 'eens met de laatste spreker'. Hoe dan ook, een hogere rekenrente is niet voor iedereen gratis. Er komt namelijk geen geld bij, het vermogen van het fonds wordt alleen anders verdeeld.

De 55-jarige ziet de huidige waarde van zijn pensioen dalen door een rekenrente van 2 procent: van 150.000 euro naar ongeveer 100.000 euro. Die 50.000 euro kan weer worden verdeeld onder alle deelnemers. Daarvan kan een groot deel ook weer terugkomen bij de 55-jarige – er zijn meerdere mogelijkheden om te verdelen.

Een hogere rekenrente kan dus zorgen voor een flink lager beginsaldo op de nieuw te openen pensioenrekening. Daardoor kan ook het toekomstige pensioen een stuk lager uitkomen.

Over het algemeen geldt: hoe jonger, hoe minder je overhoudt door een hogere rekenrente, en hoe ouder, hoe meer. Maar het verhogen van de rekenrente pakt niet voor iedereen gunstig uit. Ook niet voor iedere vijftigplusser.

[Jeroen van Wensen](#)

Jeroen van Wensen (1973) is redacteur Economie